

Sygn. akt III AUa 181/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSO del. Jan Przybyś
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 17 marca 2016 r. w Szczecinie

sprawy Gminy M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o odpowiedzialność za składki osób trzecich (spadkobierców)

na skutek apelacji wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 grudnia 2014 r. sygn. akt VI U 609/14

1. oddała apelację,

2. zasądza od Gminy M. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA Anna Polak SSA Romana Mrotek SSO del. Jan Przybyś

Sygn. akt III AUa 181/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 lutego 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. Inspektorat w S. stwierdził, że Gmina M. S. jako spadkobierca ponosi odpowiedzialność za zaległości składkowe zmarłego w dniu 2 sierpnia 2004 r. J. S. (1), które na dzień otwarcia spadku wynoszą 2.048,24 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji Gmina M. S., wniosła o jej uchylenie, ewentualnie zmianę przez ustalenie, że z uwagi na sporządzenie przez Komornika sądowego spisu inwentarza w sprawie z którego wynika, iż stanu czynnego spadku brak – nie odpowiada za zobowiązania spadkodawcy za okresy i w wysokości wskazanej w zaskarżonej decyzji

oraz zasądzenie od organu na rzecz Gminy M. S. zwrotu kosztów postępowania w sprawie w tym kosztów zastępstwa radcowskiego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 29 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie Gminy (punkt I) oraz zasądził od niej na rzecz organu rentowego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd I instancji ustalił, że postanowieniem z dnia 17 lipca 2006 r. w sprawie o sygn. akt I Ns 53/05 Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim I Wydział Cywilny stwierdził, że spadek po J. S. (1), zmarłym w dniu 2 sierpnia 2004 r. w S., ostatnio zamieszkałym w S. na podstawie ustawy nabyła Gmina M. S. w całości. Postanowienie uprawomocniło się 8 sierpnia 2006 r. Na dzień otwarcia spadku (2 sierpnia 2004 r.), na koncie J. S. (1), zobowiązanego do opłacania na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych składek w terminach określonych ustawą, w związku z niedopełnieniem ciężącego na nim obowiązku, powstało zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres od kwietnia 2003 r. do maja 2003 r. oraz od sierpnia 2003 r. do sierpnia 2004 r. W dacie zgonu ubezpieczonego należność główna wynosiła 1.951,84 zł. Kwota odsetek za zwłokę liczone na dzień 2 sierpnia 2004 r. wynosiła 96,40 zł. Należności z tytułu składek nie uległy przedawnieniu.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 19 listopada 2013r. Komornik Sądowy dokonał spisu inwentarza po zmarłym W. S.. W toku spisu inwentarza ustalono skład majątku spadkowego:

I. stan czynny:

- ruchomości: O. (...) rok prod. (...): wartość szacunkowa – 1.100,00 zł,

- wierzytelności: brak,

razem stan czynny: 1.100,00 zł.

II. stan bierny:

- zobowiązania:

- ZUS: 1.951,84 zł,

- (...): 71,60 zł,

- (...): 5.397,15 zł,

Razem stan bierny: 7.420,59 zł.

Czysta masa spadkowa wyniosła: - 6.320,59 zł.

W oparciu o art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1442) w zw. z art. 97 § 1 oraz art. 98 § 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.), a także art. 1031 § 2 k.c. Sąd uznał odwołanie Gminy za nieuzasadnione.

Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim I Wydział Cywilny z dnia 17 lipca 2006 r. (sygn. akt I Ns 53/05), spadek po J. S. (2), zmarłym w dniu 2 sierpnia 2004 r. w S., ostatnio zamieszkałym w S., na podstawie ustawy nabyła Gmina M. S. w całości. Przy tym podkreślił, że przyjęty przez Skarb Państwa lub gminę z mocy ustawy spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza. Sąd meriti zaznaczył, że organ rentowy ograniczył w zakres odpowiedzialności dłużnika za dług spadkowy do wartości stanu

czynnego spadku. W ocenie tego sądu, fakt, iż stosownie do treści spisu inwentarza sporządzonego w dniu 19 listopada 2013 r. stan czystej masy spadkowej wynosi minus 6.320,59 zł pozostawał bez znaczenia dla merytorycznej oceny decyzji. Ustalenie bowiem czy istnieje spadek pozwalający na zaspokojenie przypadającej od dłużnika należności należy do postępowania egzekucyjnego. W trakcie tego postępowania Gmina M. S. będzie mogła wtedy powołać się na ograniczenie odpowiedzialności związane z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Dodatkowo Sąd Okręgowy, z uwagi na fakt, iż przedawnienie składek skutkowałoby ich wygaśnięciem, zbadał tę kwestię z urzędu. Ustalił, że skoro J. S. (1) zmarł w dniu 2 sierpnia 2004 r., postanowienie Sądu o stwierdzeniu nabycia spadku uprawomocniło się w dniu 8 sierpnia 2006 r., termin zawieszenia biegu przedawnienia kończy się w dniu 2 sierpnia 2006 r. Wobec powyższego składki na ubezpieczenie zdrowotne za okres od kwietnia 2003 r. do maja 2003 r. i od sierpnia 2003 r. do sierpnia 2004 r. są należne.

Z powyższym rozstrzygnięciem w całości nie zgodziła się Gmina M. S.. W wywiedzonej apelacji zarzuciła naruszenie prawa materialnego art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 97 § 1 oraz art. 98 § 1 ustawy Ordynacja podatkowa, które wprowadzają odpowiedzialność spadkobiercy za zobowiązania podatkowe spadkodawcy - przez błędną wykładnię i zastosowanie w niniejszej sprawie. Apelująca podniosła, że odpowiedzialność Gminy w zakresie zaległych należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne, na Fundusz Pracy oraz na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych istnieje w granicach odpowiedzialności za długi spadkowe i jest ograniczona do poziomu wskazanego w spisie inwentarza. W ocenie Gminy postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłym potwierdziło iż spadek odziedziczyła Gmina M. S.. Decyzja zaś ZUS, która operuje kwotą odpowiedzialności i która może być podstawą wystawienia tytułu wykonawczego nie może stanowić o odpowiedzialności kwotowej od chwili gdy znany jest spis inwentarza. Apelująca podniosła, że z chwilą wydania decyzji określającej wysokość zobowiązania, pomimo iż ze spisu inwentarza wynika, że nie pozostało po zmarłym nic, narusza w jej ocenie art.1032 § 2 k.c.

Tak argumentując Gmina M. S. wniosła o jego uchylenie w całości, ewentualnie zmianę przez uchylenie spornej decyzji.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od Gminy na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego za II instancję według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja Gminy M. S. nie zasługiwała na uwzględnienie. W ocenie sądu apelacyjnego, sąd pierwszej instancji poprawnie przeprowadził postępowanie dowodowe oraz ustalił stan faktyczny w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd Odwoławczy podzielił zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 r. I PKN 339/98, OSNAPiUS 1999/24 poz. 776, z 22 lutego 2010 r. I UK 233/09, Lex nr 585720).

Należy wyjaśnić, że do odpowiedzialności spadkobiercy za zaległości składowe spadkodawcy przepisy ordynacji podatkowej mają zastosowanie tylko w zakresie przepisów wyraźnie wskazanych w art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. zgodnie z regułą wyrażoną w art. 97 § 1 Ordynacji podatkowej spadkobiercy podatnika przejmują przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy. Przepis zaś art. 98 § 1 Ordynacji podatkowej stanowi, że do odpowiedzialności spadkobierców za zobowiązania podatkowe spadkodawcy stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz odpowiedzialności za długi spadkowe. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim Wydziału I Cywilnego z dnia 17 lipca 2006 r. sygn. akt I Ns 53/05 o stwierdzeniu nabycia spadku, spadek po zmarłym w dniu 2 sierpnia 2004 r. J. S. (1), nabyła Gmina M. S. w całości. W myśl regulacji art. 1023 § 1 k.c. gmina nie może odrzucić spadku, który przypadł jej z mocy ustawy, zaś na podstawie art. 1023 § 2 k.c., gmina nie składa oświadczenia o przyjęciu spadku, a spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza. Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza oznacza (art.

1031 § 2 k.c.), że spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku.

Należności z tytułu niezapłaconych przez spadkodawcę składek – według ich stanu na dzień otwarcia spadku – przechodzą, jako obowiązek majątkowy zmarłego w rozumieniu art. 922 § 1 i 3 k.c., a więc jako dług spadku, na spadkobiercę, który przyjął spadek, w granicach jego odpowiedzialności za długi spadku, przy czym spełnienie tego obowiązku majątkowego jako zobowiązania publicznoprawnego następuje na zasadach określonych w ordynacji podatkowej, a więc po wydaniu przez organ rentowy (wierzyciela) decyzji określającej zobowiązanie konkretnego spadkobiercy, podlegającej kontroli właściwego sądu ubezpieczeń społecznych. Pobór tego rodzaju składek i należności z nimi związanych, według stanu na dzień otwarcia spadku dłużnika organu rentowego, pobór w znaczeniu art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jest niemożliwy bez uprzedniego wydania przez organ rentowy decyzji określającej zobowiązanie konkretnego spadkobiercy z powołaniem się na odpowiednie przepisy ordynacji podatkowej, te same, jakie stanowią podstawę dla określenia zobowiązania spadkobiercy dłużnika organu rentowego w zakresie w jakim nie zostały opłacone przez spadkodawcę, a więc niezapłaconych do dnia otwarcia spadku, należności z tytułu składek, do których to przepisów odsyła art. 31 ustawy systemowej, a poprzez ten przepis, także do art. 32 tej ustawy (Uchwała SN z dnia 7 maja 2008 r. II UZP 1/08, OSP 2009 nr 5, poz. 60).

W niniejszej sprawie organ rentowy wydał decyzję, która stwierdza jedynie, że Gmina M. S. jako spadkobierca ponosi odpowiedzialność za zobowiązania J. S. (1). Organ rentowy wskazał, iż będąc następcą prawnym przejmującą ona prawa i obowiązki spadkodawcy z ograniczeniem odpowiedzialności za zaległości składkowe w wysokości 2.048,24 zł. Przy tym rację trzeba przyznać Sądowi Okręgowemu w przedmiocie uznania tejże decyzji za prawidłową. Okoliczność, że zmarły nie pozostawił spadku, co też wskazał Sąd I instancji, nie miała na obecnym etapie postępowania, istotnego znaczenia dla możliwości kategorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Kwestia bowiem ustalenia samego zakresu odpowiedzialności dłużnika za dług spadkowy jest odrębna od postępowania egzekucyjnego, którego przedmiotem będzie ustalenie czy istnieje majątek pozwalający na zaspokojenie wymaganej należności.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że w istocie apelująca nie kwestionowała ani istnienia długu, ani też swojej odpowiedzialności za niego (związanej ze spadkobranie), a jedynie możliwość ustalenia już na etapie wydawania decyzji przez organ rentowy, że nie istnieje majątek, z którego możnaby zaspokoić roszczenie. W świetle jednakże powyższych rozważań nie można było przychylić się do stanowiska apelującej, zgodnie z którym okoliczność, że spadek został przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza, zaś ubezpieczony nie pozostawił majątku, uzasadnia brak podstaw do wydania decyzji określającej wysokość zobowiązania. Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest jednostką wykonującą zadania administracji publicznej, toteż obowiązany jest działać na podstawie i w granicach prawa. Przy tym nie ma żadnych podstaw materialnoprawnych, by to organ rentowy dokonywał czynności w postaci uznania, że nie istnieje majątek do zaspokojenia roszczenia z tytułu zaległych składek (gdyż dług odziedziczono z ograniczeniem odpowiedzialności za zaległości składkowe). Czynności takie będą możliwe dopiero na etapie postępowania egzekucyjnego. Ponadto, jednocześnie trzeba podkreślić, że organ miał, w świetle przytoczonych przepisów, prawo, a także obowiązek wydania spornej decyzji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny i słusznie uznał, że odwołanie Gminy M. S. nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd Apelacyjny nie znalazł także innych podstaw do wzruszenia zaskarżonego wyroku i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o oddaleniu apelacji (punkt 1)

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c. i w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 z późn. zm.) (punkt 2).

SSA Anna Polak SSA Romana Mrotek SSO del. Jan Przybyś